

**Marietta Petkova wil
optimaal leven
en kennis doorgeven**

'Muziek is mijn werktuig'

Kritieken als 'goddelijk geïnspireerde pianiste' bejubelden Marietta Petkova na haar vertolking van Rachmaninovs preludes, twee jaar geleden. Net als de componist leidt de Bulgaars/Nederlandse pianiste een ontworteld bestaan, vol heimwee en een 'altijd blijvend verlangen'.

Een nieuwe cd met muziek van de Russische meester verschijnt in januari.

PAUL JANSSEN

En opeens klinken de Preludes van Sergei Rachmaninov nooit meer hetzelfde. Weg valt het masker van de virtuositeit, van het kunstje van de grote handen van de schepper van deze miniaturen. Achter de noten schuilt een pijnlijke eenzaamheid, een verlangen, heimwee. *Nostalgia* zoals de Russen dat zo mooi weten te zeggen. De hondsmoeilijke showstukjes van het virtuozen circuit verraden zich als muzikale gedachten van vlees en bloed, als gedachten van een Mens vol twijfels, worstelingen, spaarzame momenten van ultieme vreugde en een bewustzijn van de onvermijdelijkheid van het lot.

Verantwoordelijk voor deze metamorfose van voormalige pianodraken is Marietta Petkova, een 34-jarige pianiste die in 1990 in Nederland neerstreek en twee jaar geleden pers en publiek definitief betoverde met haar vertolking van... inderdaad Rachmaninov. Superlatieven als een 'goddelijk geïnspireerde pianiste', 'een wonder', 'haar alles kunnende handen' en meer waren niet van de lucht. "Het idioom van Rachmaninov heeft iets van een moedertaal voor mij. Ik heb nooit over fraseringen en dergelijke nage-

FOTO: SEBASTIAAN
WESTERWEEEL

dacht, het komt allemaal heel natuurlijk en vanzelfsprekend", zegt ze met een melancholische ernst in een warm Slavisch gekleurd Nederlands. "Rachmaninov was ook iemand die de piano zo van binnenuit kende dat alles wat hij noteerde voor mij genoeg was om eruit te halen wat de componist wilde. Het is muziek die pianistisch niet makkelijk is, maar het is ook muziek die naar mij toe vloeiende, die alle technische weerstand los heeft gemaakt. Het is zulke urgente muziek: het is muziek die om leven en dood gaat, het vraagt alles van je."

Risico, overgave, het leven in al zijn volheid en schoonheid leven, het zijn thema's die in de we-

reld van Petkova steeds terugkomen. Daarmee is ze, berustend wonend in een nietszeggende wijk in Almere Haven, in stilte doorgedrongen tot de hoogste regionen van de Nederlandse pianistiek. We hadden het kunnen weten, want haar erelijst is lang en indrukwekkend. Prijzen op vele internationale concoursen, eindexamen aan het Sweelinck Conservatorium met een 10 met onderscheiding en buitengewoon goed ontvangen cd's verkondigden reeds de boodschap van een uitzonderlijk 'natuurtalent' (Jan Wijn in *Pianowereld*).

Die cd's - één met de *Etudes Tableaux* van Rachmaninov, één met werken van Chopin en een re-

cital met werken van onder anderen Beethoven en Liszt, alle uitgebracht op het Zwitserse label Doron - zijn stuk voor stuk integrale live-opnamen van concerten. "Een live opname heeft iets meer met de werkelijkheid te maken dan een studio-opname", zegt Petkova zacht, terwijl haar sierlijke pianohanden een verfijnd luchtballot uitvoeren om haar woorden te ondersteunen. "Maar zelfs daarbij heb ik gemengde gevoelens. Het is één registratie, een gestolen moment van de tijd. Een opname, live of studio, heeft niets meer met het hier en nu te maken. Dat ik toch live-opnamen uitbreng, is omdat ik ontdekt heb dat het wel kan boeien.

'Ik heb een sterke innerlijke stem waar ik mij altijd aan vast heb gehouden'

Niet voor mij, maar voor de luisteraars. Veel vrienden willen de opnamen horen, dat is een goede motivatie. Daarbij leven we in een tijd dat het nodig is als visitekaartje. Geen opnamen uitbrengen zou veel zuiverder zijn; het leven speelt zich immers nú af, alles is vergankelijk, en muziek, live-muziek, is het mooiste voorbeeld van die vergankelijkheid."

Er schemert iets van die prachtige Oost-Europese kijk op het leven: een combinatie van berusting en onverzettelijkheid, van leven met de dag

en overlopen van dromen en idealen. Ook het feit dat ze in de muziek terecht kwam, had alles te maken met varen op de stroom van de dag en het koesteren van een onuitgesproken ideaal voor de toekomst. "Voor een kind in Bulgarije ben ik vrij laat met muziek begonnen", zegt ze. "Ik was zeven. Andere kinderen waren al een eind op weg met solfège en dergelijke. Men was zeer sceptisch of ik het wel zou halen."

Het besluit de muziek definitief tot voertuig van haar leven te maken kwam al vroeg met een Oekraïens liedje in mineur in het Eerste Russische Pianoboek. "Toen dat liedje als vanzelf uit mijn vingers vloeide, deed mij dat heel veel. Ik

zat in tranen achter de piano. Zoiets gebeurt maar een enkele keer. Misschien was dat wel het belangrijkste en beslissende moment, die ervaring van mijn eigen ontroering."

Een droeve glimlach verraadt gemengde gevoelens over haar Bulgaarse jeugd en opleiding. "Er zijn veel goede zaken geweest waar ik erg dankbaar voor ben. Er heerste een gestructureerde strengheid, alles gebeurde in vaste patronen. Van mijn tiende tot mijn achttiende bezocht ik het muzieklyceum. Dat was een vooropleiding voor het conservatorium, met de zwaarte van een normale westerse conservatoriumopleiding. Naast de standaard schoolvakken kregen we direct alle muzikale vakken als solfège, harmonie en analyse. Het was zwaar, en het ging allemaal vanzelfsprekend. Mensen leefden er met dromen, met verlangens naar iets moois, naar andere culturen. De donkere kant van het systeem en het land was dat het niet mogelijk was dat verlangen te vervullen. Altijd heerste het besef van een tegenstrijdig bestaan. Veel mensen wisten dat het niet klopte. Toch bleven ze in die onvrijheid zoeken

naar bevrijding. Dat leverde een concentratie en een toewijding op die ik bij de huidige generatie jongeren mis. Het consumptieve is nu zo sterk, terwijl het echte innerlijke leven niet gekoppeld is aan enige materiële behoefte. Dat onvoorwaardelijke dat destijds in Bulgarije heerste, dat was mooi. Daar staat tegenover dat de mogelijkheden voor een muzikant in het westen onuitsprekbaar groter zijn dan toen en nu in Bulgarije", verklaart ze haar vertrek naar het westen. "Er is daar geen geld voort een concertleven."

Tweede vaderland

Via Wenen (1987-1989) en Canada (1989-1990) kwam ze naar Nederland. "Persoonlijke en professionele redenen vielen samen", zegt ze. "Ik ontmoette mijn huidige man en manager in Canada, de Nederlander Haiko Boonstra, en via hem ben ik in contact gekomen met Jan Wijn. Ik wilde Wenen, waar ik les had bij Paul Badura-Skoda, op dat moment graag verlaten; ik had behoefte aan meer zuurstof."

Inmiddels heeft Petkova de Nederlandse nationaliteit en spreekt ze liefdevol over haar 'tweede vaderland'. Dat ze hier maar langzaam boven kwam drijven, accepteert ze als een gegeven. "Het was geen bewuste keuze. Het enige wat ik erover kan zeggen is dat ik altijd trouw ben gebleven aan mijn natuur. Ik heb nooit dingen gedaan waar ik later spijt van heb gekregen. Ik heb een sterke innerlijke stem waar ik mij altijd aan vast heb gehouden. Het is een diep weten waar je

naartoe gaat. Al is dat voor mij eerder een weg dan een doel. Ik heb geen vast omschreven doel dat ik wil bereiken. Het is meer het leven optimaal leven zonder weerstand te bieden. Muziek is daarin mijn werktuig, het middel om mijzelf en daardoor anderen beter te leren kennen. Het is een alles-of-niets-relatie. Dat kan niet anders: muziek verdraagt geen halve beslissingen." Even valt ze stil, dan mijmert ze, als ter bevestiging van het voorgaande: "György Sebök zei het al: je kunt niet op twee stoelen tegelijk zitten." György Sebök is een naam die onverbreekelijk verbonden is met Marietta Petkova. Gedurende negen jaar, vanaf 1990 tot Seböks dood in 1999, volgde ze masterclasses bij hem. "Het waren niet zoveel lessen", zegt ze. "Toch was hij veel meer voor mij dan een pianist en docent, hij is de Meester. De Meester in alles. Hoe hij les gaf, hoe hij met mensen omging. Hij was iemand die de vleugel en de muziek ontsteeg. Iemand die bij iedereen een bewustzijn - het Engelse *consciousness* dekt de lading beter - wakker maakte. Die iedereen hielp om zijn eigen weg te volgen. Hij gaf geen recepten om beter te spelen, hij was absoluut niet geïnteresseerd in het creëren van kopieën van zijn eigen stijl. Sebök kon zich volledig openstellen voor de muziek en visie van iemand anders. Met iedereen omgaan vanuit een onuitputtelijke liefde voor de mens. Een erudiet man. Een van zijn belangrijkste uitspraken luidde: om de gedachten van anderen te kunnen horen moet je zelf leeg zijn.

Sebök leefde voor de mensen, voor het doorgeven van kennis. Voor mij is dat het hoogste wat een mens kan bereiken. Hij is voor mij nog altijd een gids. Hij is fysiek niet meer hier, maar nog steeds een deel van mijn leven. Ik heb altijd als ik optreed het beeld dat hij achter mij zit, zoals hij tijdens de lessen achter mij zat. Zoiets is geen leeg visioen, het zijn zaken die ontsnappen aan woorden."

Net als Petkova's uitvoering van Rachmaninov's Preludes. Terwijl ze blijmoedig lacht, thee inschenkt en vol liefde vertelt over het gebak dat haar moeder, voor het eerst sinds een jaar weer even in Nederland, in Petkova's keuken in Almere gebakken heeft, zoekt ze nog één keer naar die woorden. Woorden vol pijnlijke eenzaamheid, heimwee. "Rachmaninov was een ontwortelde, hij koos ervoor zijn vaderland te verlaten en dat maakte hem, zoals hij het zelf noemde tot een 'zanger van droevige liederen'. Ook Sebök is iemand die geen geboortegrond meer onder zijn voeten had. Hij vergeleek zichzelf met een plant met louter luchtwortels. Dat is een lot dat ik met hen deel. Het verlangen blijft. Altijd." ◇

In het recensiekatern vindt u een bespreking van de nieuwe cd van Marietta Petkova met Preludes van Rachmaninov. Voorjaar 2003 verschijnt bij Challenge Records een cd van Marietta Petkova en Marieke Schneemann (fluit), met liederen van Fauré in een bewerking van Schneemann. Website Petkova: www.mariettapetkova.com